

Sygn. akt I ACa 801/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 marca 2016 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Agnieszka Sołtyka (spr.)
Sędziowie:	SSA Dariusz Rostał SSO del. Wiesława Buczek-Markowska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Olga Sikorska-Łatacz

po rozpoznaniu w dniu 10 marca 2016 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa W. C.

przeciwko Kołu (...) w W.

o ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie

z dnia 11 czerwca 2015 roku, sygn. akt I C 9/14

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Koszalinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Dariusz Rostał Agnieszka Sołtyka Wiesława Buczek-Markowska

Sygn. akt I ACa 801/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 czerwca 2015 roku Sąd Okręgowy w Koszalinie oddalił powództwo W. C. przeciwko Kołu (...) w W. o ustalenie istnienia stosunku członkostwa, a nadto umorzył postępowanie w części dotyczącej żądania uchylenia uchwał, na podstawie których wykluczono powoda z pozwanego koła łowieckiego.

Rozstrzygnięcie w przedmiocie roszczenia opartego na treści art. 189 k.p.c. było motywowane brakiem interesu prawnego po stronie powoda w uzyskaniu orzeczenia o żądanej treści. Sąd pierwszej instancji wskazał, że uchwały koła łowieckiego podlegają zaskarżeniu na drodze sądowej, powołując się przy tym na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2007 roku wydany w sprawie o sygnaturze akt II CSK 100/07. W uzasadnieniu tego orzeczenia sąd upatrywał prawa do weryfikacji uchwał koła łowieckiego przez sąd powszechny wobec treści art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Sąd

meriti wskazał też, że analogiczne stanowisko zajął ponadto Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 27 czerwca 2013 roku wydanym w sprawie prowadzonej pod sygnaturą akt I ACa 498/13, w którym dokonał pogłębionej analizy tego zagadnienia.

Sąd Okręgowy podzielił argumentację zaprezentowaną w przywołanych orzeczeniach. Z uwagi na cofnięcie w toku procesu pozwu w części odnoszącej się do żądania uchylenia uchwał w przedmiocie wykluczenia powoda z grona członków Koła (...) w W., Sąd stwierdził, że koniecznym stało się umorzenie postępowania w tym zakresie. Jednocześnie w ocenie sądu I instancji rezygnacja z tego roszczenia doprowadziła do pozbawienia się przez W. C. właściwej drogi do zweryfikowania kwestii ustania jego członkostwa w pozwanym kole łowieckim. Sąd uznał, że interes prawny, o którym mowa w art. 189 k.p.c., występuje jedynie wtedy, gdy strona nie może skorzystać z powództwa dalej idącego, żądanie ustalenia, iż powód nadal jest członkiem Koła (...) w W. podlegało oddaleniu na wskazanej podstawie.

Powód reprezentowany przez swojego pełnomocnika złożył apelację od powyższego wyroku w części oddalającej powództwo o ustalenie. Sformułował przy tym zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1995 roku – Prawo łowieckie w zw. z art. 189 k.p.c. poprzez ich błędną wykładnię i niezastosowanie przy ocenie interesu prawnego po stronie powodowej w wytoczeniu powództwa zmierzającego do ustalenia członkostwa powoda w Kole (...) w W., a w konsekwencji nierozpoznania istoty sprawy, a dalej nieuwzględnienia powództwa.

W oparciu o powyższe wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a nadto o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu.

Strona pozwana nie złożyła odpowiedzi na apelację. Nie była również reprezentowana na rozprawie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna, co doprowadziło do postulowanego przez stronę powodową uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu stosownie do treści art. 386 § 4 k.p.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego trafny okazał się bowiem zarzut dotyczący naruszenia prawa materialnego i nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy.

Przebieg procesu nie był kwestionowany przez żadną ze stron, wobec czego sąd drugiej instancji nie weryfikował jego prawidłowości poza uchybieniami skutkującymi ewentualną nieważnością postępowania. Wprawdzie skarżący nie powoływał się na okoliczności określone w art. 379 k.p.c., jednakże z uwagi na treść art. 378 § 1 k.p.c. in fine sąd odwoławczy w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Tej w rozpoznawanej sprawie nie było.

Stwierdza sąd odwoławczy, że aprioryczne przekonanie sądu pierwszej instancji o braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia członkostwa powoda w pozwanym kole łowieckim doprowadziło do pominięcia postępowania dowodowego, a w konsekwencji do braku jakichkolwiek ustaleń faktycznych niezbędnych do prawidłowej oceny zgłoszonego roszczenia. Sąd Okręgowy, powołując się na wybrane orzecznictwo, stanął na stanowisku, że pomimo braku wyraźnego upoważnienia ustawowego dopuszczalne jest kwestionowanie uchwał organów koła łowieckiego przed sądem powszechnym. Wykluczenie takiej możliwości implikowałoby bowiem założenie o bezwzględnej nieważności bądź też nieistnieniu tych uchwał ex tunc, co z kolei godziłoby w pewność obrotu. Koncepcja wzruszalności omawianych aktów w ocenie sądu bardziej przystaje do realiów społeczno-gospodarczych.

Sąd odwoławczy nie podziela powyższej argumentacji. Art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1995 roku – Prawo łowieckie w brzmieniu obowiązującym w dacie podejmowania zaskarżonych uchwał, stanowił, że w sprawach nabycia lub utraty członkostwa w Polskim Związku Łowieckim oraz kole łowieckim zainteresowany może – po wyczerpaniu postępowania wewnątrzorganizacyjnego – dochodzić swoich praw na drodze sądowej.

Przepis ten dopuszczał zatem drogę sądową dla rozstrzygania sporów dotyczących stosunku członkostwa w PZŁ i kołach łowieckich. Możliwe jest zatem domaganie się na podstawie art. 33 ust. 6 Prawa łowieckiego ustalenia istnienia stosunku członkostwa w tym zakresie.

Przepisy cytowanej ustawy nie przewidują przy tym żadnej procedury pozwalającej na weryfikowanie legalności, prawidłowości czy celowości uchwał podejmowanych przez organy kół łowieckich na wzór postępowań o stwierdzenie nieważności bądź też o uchylenie uchwały znanych chociażby z Kodeksu spółek handlowych czy Prawa spółdzielczego. Wykładnia dotycząca przestrzegania tego rodzaju procedur jest bardzo restrykcyjna, co wyraża się m. in. w tym, że upływ ustawowych terminów wyłącza dopuszczalność kwestionowania uchwał poszczególnych organów na drodze powództwa przewidzianego w art. 189 k.p.c. Analogicznie, nie jest dopuszczalne ustanawianie szczególnego trybu postępowania w przedmiocie zaskarżenia uchwały danego organu w sposób dowolny, poza wyraźnymi przypadkami, w których przewidział go sam ustawodawca.

Tym niemniej osoby, których dotyczą uchwały niepodlegające kontroli w drodze specjalnie dedykowanego postępowania, nie są pozbawione możliwości poszukiwania ochrony swoich praw. Dopuszczenie do stanu, w którym organy korporacyjne mogłyby całkowicie samodzielnie regulować sytuację prawną innych podmiotów, wykraczałoby znacząco poza aksjologię polskiego systemu prawnego. Ponadto byłoby to sprzeczne z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którym każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Instrumentem służącym eliminacji wadliwych uchwał z porządku prawnego jest w takich sytuacjach powództwo określone w art. 189 k.p.c., co wprost dopuścił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2013 roku wydanym w sprawie o sygnaturze akt II CSK 170/12. Przywołany przepis stanowi, że powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Jak słusznie przy tym zauważył Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 16 września 2015 roku wydanym w sprawie o sygnaturze akt I ACa 2010/14, „nie istnieje legalna definicja pojęcia interesu prawnego, jego funkcja wynika z przepisów, zaś treść znaczeniową kształtuje praktyka. O prawnym charakterze interesu, czyli o potrzebie wszczęcia oznaczonego postępowania i uzyskania oznaczonej treści orzeczenia decyduje, istniejąca obiektywnie, potrzeba ochrony sfery prawnej powoda”. Z kolei Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 10 września 2015 roku wydanym w sprawie o sygnaturze akt I ACa 127/15 stwierdził, że „interes prawny rozumiany jako potrzeba uzyskania ochrony prawnej stanowi merytoryczną przesłankę powództwa opartego na podstawie z art. 189 k.p.c. Wyraża się on istnieniem obiektywnej, a więc rzeczywiście istniejącej potrzeby ochrony prawnej. O braku interesu prawnego w ustaleniu można mówić wówczas, gdy powód nie ma jakiegokolwiek potrzeby ustalenia prawa lub stosunku prawnego, lub gdy może osiągnąć w pełni ochronę swych praw w inny sposób”. W tej kwestii w wyroku z dnia 29 kwietnia 2015 roku wypowiedział się również Sąd Apelacyjny w Szczecinie (sygn. akt I ACa 1017/14) podnosząc, że „interes prawny w ustaleniu zachodzi wówczas, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa, niepewność ta jednak powinna być obiektywna, tj. zachodzić według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywnie, tj. według odczucia powoda. Powództwo o ustalenie może być wniesione w każdym czasie, gdyż żąda się w nim ustalenia prawa lub stosunku prawnego według stanu istniejącego w chwili wyrokowania”. Natomiast Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 października 2014 roku wydanym w sprawie o sygnaturze akt II CSK 687/13 zauważył, że „uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego należy pojmować elastycznie z uwzględnieniem celowościowej wykładni pojęcia interesu prawnego, konkretnych okoliczności danej sprawy, i od tego, czy w drodze powództwa o świadczenie strona może uzyskać pełną ochronę swoich praw. Poza tym pojęcie interesu prawnego powinno być interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego dostępu do sądów w celu zapewnienia ochrony prawnej”.

Przenosząc powyższe spostrzeżenia na grunt niniejszej sprawy należało uznać, że powód ma interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie istnienia stosunku członkostwa w pozwanym kole łowieckim. Niewątpliwie jednostronna decyzja Koła (...) w W. wpłynęła na sferę jego praw korporacyjnych, wobec czego powinien mieć możliwość poddania tego rozstrzygnięcia weryfikacji przez sąd powszechny. Nie przysługuje mu przy tym żadne inne powództwo, które pozwoliłoby pełniej zrealizować swoje prawa.

W szczególności nie istnieje możliwość domagania się przez powoda ponownego przyjęcia w poczet członków pozwanego koła, tym bardziej, iż W. C. twierdzi, iż stosunek członkostwa nie ustał. Wbrew twierdzeniom Sądu Okręgowego nie przysługuje mu ponadto prawo zaskarżenia uchwał, na podstawie których został wykluczony z Koła (...) w W.. Jak już zostało zaznaczone, przepisy Prawa Łowieckiego obowiązujące w dacie podejmowania zaskarżonych uchwał nie ustanawiały bowiem odrębnego trybu stwierdzania ich nieważności czy też uchylenia. Przyznawanie takiego uprawnienia wbrew wyraźnym regulacjom ustawowym stanowiłoby nieuprawnioną ingerencję władzy sądowniczej w kompetencje władzy ustawodawczej.

Przeciwnie stanowisko zaprezentowane w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2007 roku wydanym w sprawie o sygnaturze akt II CSK 100/07 zostało oparte na założeniu, że brak możliwości zaskarżenia uchwały organu koła łowieckiego skutkowałoby pozbawieniem osoby, której dotyczy, prawa do sądu. Tymczasem interes takiego podmiotu jest w wystarczający sposób chroniony przez powództwo z art. 189 k.p.c., przez co nie ma podstaw do statuowania odrębnej procedury wbrew wyraźnym intencjom ustawodawcy.

W konsekwencji należało uznać, że powód miał interes prawny w żądaniu ustalenia istnienia stosunku członkostwa w pozwanym kole łowieckim na podstawie art. 189 k.p.c. Z uwagi na wyczerpanie trybu wewnątrzorganizacyjnego w tej kwestii pozostała mu jedynie droga sądowa. Sąd pierwszej instancji natomiast niezasadnie przyjął po jego stronie brak interesu prawnego w domaganiu się rozstrzygnięcia, co skutkowało oddaleniem powództwa bez przeprowadzenia dalszego postępowania dowodowego. Doprowadziło to do nierozpoznania istoty sprawy, w szczególności poprzez niezwyfikowanie przez sąd rzeczywistych powodów wykluczenia W. C. z grona członków Koła (...) w W..

Wskazać też należy, że takie stanowisko w przedmiocie interesu prawnego po stronie powodowej wyraził Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 25 lutego 2016r, sygn. akt IACa 867/15, w sprawie z powództwa E. C. przeciwko Kołu (...) w W..

W tym stanie rzeczy zaskarżone orzeczenie nie mogło się ostać, wobec czego sąd odwoławczy na podstawie art. 386§ 4 k.p.c. uchylił je i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd pierwszej instancji zweryfikuje, czy wystąpiły określone w statucie pozwanego koła oraz powszechnie obowiązujących przepisach prawa przesłanki do wykluczenia powoda z pozwanego Koła (...).

W związku z tym, że rozstrzygnięcie o kosztach procesu stanowi pochodną do wyniku postępowania, sąd drugiej instancji pozostawił sądowi a quo orzeczenie w tym przedmiocie z uwzględnieniem kosztów postępowania apelacyjnego.

D. Rostał A. Sołtyka W. Buczek-Markowska